

III SYMPOZJUM

METODOLOGICZNO-PROBLEMOWE

POD TYTUŁEM *BADANIA NAUKOWE*

W EPOCE POSTPRAWDY

W dniu 28 kwietnia 2021 roku w formie zdalnej odbyło się Sympozjum naukowo-problemowe pt.: *Badania naukowe w epoce postprawdy*¹. Komitet organizacyjny sympozjum złożony był z następujących osób: dr Małgorzata Obrycka (APSL); dr Anna Majer (AWFiS); dr Szymon Dąbrowski (APSL). Instytucjami, które współorganizowały wspólnie sympozjum były: Akademia Pomorska w Słupsku; Instytut Pedagogiki APSL; Pracownia Metodologii Badań Pedagogicznych APSL; Zakład Pedagogiki Ogólnej APSL; Centrum Badań Społecznych APSL; Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku; Uniwersytet Szczeciński; Polskie Stowarzyszenie Syndrom Tourette’a; Pomorskie Towarzystwo Filozoficzno-Teologiczne; Ateneum Szkoła Wyższa w Gdańsku; Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni.

Uczestniczkami i Uczestnikami sympozjum byli: dr hab. Anna Babicka-Wirkus, prof. AP (APSL); dr hab. Agnieszka Zalewska-Meler, prof. AP (APSL); dr Maksymilian Chutorański (US); dr Agnieszka Małek (AWFiS); dr Łukasz Stankiewicz (Ateneum);

dr inż. Zbyszek Dymarski (UG); kpt. rez. mgr inż. Jerzy Obrycki (WSAiB); dr Anna Majer (AWFiS); dr Szymon Dąbrowski (APSL); dr Małgorzata Obrycka (APSL).

Przedmiotem analiz trzeciej już edycji sympozjum metodologiczno-problemowego uczyniono problematykę z zakresu terminu „postprawdy”, z kolei problemy badawcze dotyczyły poszukiwania odpowiedzi na pytanie o lepsze oraz skuteczniejsze sposoby pozyskiwania i przekazywania wiedzy w tak zwanej „epoce postprawdy”. Punktem odniesienia uczyniono więc kategorię „postprawdy”, definiowanej jako zjawisko, w ramach którego obiektywne fakty odgrywają mniejszą rolę w procesie kształtowania się szeroko rozumianej opinii publicznej w stosunku do emocji, sądów wartościujących czy osobistych przekonań. W takich okolicznościach różnorodne zbiory idei, modele myślenia, jak również propozycje etyczne – reprezentowane w ramach koncepcji jakich jak, między innymi, humanizm oraz posthumanizm – stoją przed ogromnym wyzwaniem współczesności w postaci pozyskiwania społecznego uznania oraz prestiżu. Rozwijające się w tym zakresie zjawiska wpływają bezpośrednio na sposób postrzegania i projektowania procesów pedagogicznych.

¹ Fotorelacja z sympozjum znajduje się pod linkiem: <<https://ip.apsl.edu.pl/instytut-pedagogiki/galeria/iii-sympozjum-metodologiczno-problemowe-28.04.2021r>>.

Symposium rozpoczęło się od prezentacji najważniejszych informacji na temat kategorii „postprawdy” w odniesieniu do fachowej literatury przedmiotu. Organizatorzy symposium zwrócili uwagę na fakt, że od wielu lat funkcjonują w naukowym obiegu najróżniejsze określenia z przedrostkiem ‘post’, takie jak chociażby: postmodernizm, postkolonializm, postkomunizm, postsekularyzm, czy posthumanizm oraz wiele innych, dla których przedrostek ‘post’ ma za zadanie oddać dokładny czas i miejsce, w którym dane pojęcie powstało – w stosunku do tych wydarzeń, które je poprzedziły. Organizatorzy zaakcentowali, iż wybrano w ramach symposium kategorię „postprawdy”, z powodu możliwości spojrzenia na to pojęcie z perspektywy zagadnień z zakresu nauki i metodologii badawczej. Przyjęty horyzont analityczny w obszarze metodologiczno-problemowym umożliwił, z jednej strony, uchwycenie kategorii „postprawdy” zarówno na gruncie badań naukowych (w tym szczególnie metodologii i strategii badawczych), jak również wyeksponowano ujęcie możliwie holistyczne i interdyscyplinarne. Dlatego też zaproszeni przez organizatorów goście i goście reprezentowali różne dyscypliny nauk społecznych oraz humanistycznych.

Podczas dyskusji zaakcentowano, iż w wielu różnych miejscach słyszymy, że na naszych oczach dokonuje się rewolucja: w nauce, kulturze, mediach czy polityce. Słyszymy, że wkraczamy do świata postprawdy. Przytoczono oxfordzką definicję postprawdy, zgodnie z którą w oryginale termin *post-truth*, oznacza sytuację, w której (dosłownie rzecz ujmując): *objective facts are less influential in shaping public opinion than appeals to emotion and personal belief*. A więc mamy do czynienia z sytuacją, w której fakty są mniej istotne w kształtowaniu opinii

publicznej niż odwołania do emocji, intuicji czy osobistych przekonań. Co więcej pojawia się tutaj hipoteza, zgodnie z którą im większe emocjonalne zaangażowanie w daną sprawę, tym łatwiej jest nam uznać za prawdziwe – informacje sprzeczne z faktami.

Zauważono, że badacze kojarzeni z hasłem postprawdy, tacy jak, między innymi: Steve Tesich czy Ralph Keyes (autor książki pt.: *Czas postprawdy. Nieszczerość i oszustwa w codziennym życiu*), przyglądając się historii kłamstwa – zastanawiali się nad stanem dzisiejszej debaty publicznej, w której coraz większe znaczenie mają takie zjawiska jak: populizm, cynizm czy skrajne załamanie wszelkich cenionych niegdyś wartości, w tym właśnie prawdy, uczciwości i rzetelności – również tej badawczej. A prawda w zakresie metodologicznym ma przecież fundamentalne znaczenie, zarówno w ujęciu ontologicznym, jak i epistemologicznym. Podczas symposium postawiono pytanie w brzmieniu – Może faktycznie nastąpiła epoka postprawdy i prawda przestała nas obchodzić?

W ramach dyskusji zauważono, że słowo „postprawda” robi w ostatnich czasach zawrotną karierę. Pojęcie to zostało ogłoszone słowem roku 2016 przez redaktorów Oxford Dictionaries – wygrywając między innymi z takimi pojęciami jak *Brexiter* (zwolennik wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej). Przytoczono także definicje innych podobnych słów pojawiających się w popularnym użyciu. Wśród nich omówiono ciekawe słowo funkcjonujące w slangu młodzieżowym, mianowicie tzw. „szurizm”. Według „Słownika Języka Polskiego”² słowo „szurizm” zostało zgłoszone w plebiscycie

² Zob. *Słownik Języka Polskiego*, Szurizm: <<https://sjp.pwn.pl/mlodziejowe-slowo-roku/haslo/szurizm;6368909.html>>, [dostęp: 28.06. 2021].

na Młodzieżowe Słowo Roku 2017. Plebiscytu nie wygrało, ale sam fakt zgłoszenia świadczy o jego dużej popularności. Zgodnie z przytaczaną definicją termin ten oznacza opowiadanie się za daną opcją polityczną, poglądem czy ideologią bez konieczności odnoszenia się do merytorycznych argumentów. W tym wypadku bazuje się wyłącznie na emocjonalnym podejściu do problematyki, jak również pojawia się nawet agresja (nie tylko słowna) wobec oponentów.

Omówiono także pojęcie *truthiness* – autorstwa Stefena Colberga. Można powiedzieć, że to prawda odczuwana, prawda oparta na intuicji, na głębokim przekonaniu, pozostająca jednak bez istotnego związku ze sferą faktów czy rzetelnej dokumentacji. Jak wskazują badacze obecnie widać wyraźny trend, zgodnie z którym z jednej strony zależy nam na prawdzie, z drugiej zaś nie chcemy jej zbyt rzetelnie weryfikować, gdyż wówczas możemy narazić się na niebezpieczeństwo dezintegracji emocjonalnej.

Dyskusja w ramach sympozjum toczyła się wokół następujących pytań

szczegółowych: Jak Państwo widzą postprawdę w ramach własnych doświadczeń zawodowych i badawczych?; Jak Państwo widzą kategorię autorytetu w epoce postprawdy?; Subiektywizm i obiektywizm a postprawda?; Czy istnieje Państwa zdaniem potencjał naukowo-twórczy w kategorii postprawdy?; Postprawda a *fakenews*: czy to zjawiska tożsame – jakie są podobieństwa, a jakie różnice?

Zjawisko postprawdy wydaje się wskazywać, że tzw. „prawdy odczuwane” – zaczynają dominować w sferze publicznej; od świata faktów przechodzimy do świata wyobrażeń, odczuć i interpretacji niewymagających merytorycznych uzasadnień. Diagnoza ta w swej istocie jest dość niepokojąca, bowiem jeśli prawda przestaje być naszym domyślnym wyborem, nie możemy nikomu zaufać. A bez zaufania – przekonuje Keyes – nie mamy szans na stworzenie społeczeństwa. Mając powyższe na uwadze dzisiejsza sytuacja wymusza wręcz potrzebę wzmożonej pracy naukowej, aby rzetelnie i wiarygodnie reprezentować wyniki analiz badawczych.

MAŁGORZATA OBRYCKA:

Doktor nauk społecznych, adiunkt w Instytucie Pedagogiki Akademii Pomorskiej w Słupsku. Zainteresowania naukowe odnoszą się do zagadnień związanych z metodologią badań, w tym problematyką postępowania badawczego w zakresie humanitaryzmu międzyludzkiego i międzygatunkowego,

ze szczególną koncentracją na analizie dotyczącej kształtowania się moralnej tożsamości człowieka w kontekście współczesnych dylematów cywilizacyjno-kulturowych, etyki niezależnej i posthumanizmu.

Adres e-mail: malgorzata.obrycka@apsl.edu.pl